HSR London International Conference on Multidisciplinary Academic Research
(HSR-ICMAR) 2026
https://houghtonstreetreview.com/index.php/conference

MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA DIDAKTIK O‘YINLARNI SHAKLLANTIRISH VA ULARNING PEDAGOGIK SAMARADORLIGI

DJumayeva Zarnigor Aloxiddinova qizi
ISFT insituti Samarqand filiali Pedagogika fakulteti magistiranti
zarnigorjumayeva67@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.21289959

ANNOTATSIYA. Ushbu maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotlarida (MTT) didaktik o‘yinlarni shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari, zamonaviy metodik usullari hamda ularning maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama rivojlanishidagi pedagogik samaradorligi tizimli ravishda tadqiq etilgan. Bugungi kunda maktabgacha ta’lim jarayonini haddan tashqari akademiklashtirish va bolalarning yetakchi faoliyati bo‘lgan o‘yin texnologiyalaridan uzilib qolish muammosi dolzarb pedagogik ziddiyat sifatida tahlil qilingan. Tadqiqot doirasida an’anaviy ta’lim usullari (frontal ma’ruzalar, ko‘rsatish va tushuntirish) hamda biz tomondan ishlab chiqilgan “Tizimli didaktik o‘yinlar modeli” (predmetli-sensor, so‘zli-mantiqiy va intellektual-stol usti o‘yinlari integratsiyasi) qiyosiy-tajriba asosida tekshirildi.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, didaktik o‘yin, kognitiv faollik, sensor tarbiya, mantiqiy tafakkur, samaradorlik.

METHODS OF DEVELOPING DIDACTIC GAMES IN PRESCHOOL EDUCATION ORGANIZATIONS AND THEIR PEDAGOGICAL EFFECTIVENESS

ABSTRACT. This article systematically investigates the scientific-theoretical foundations, modern methodical approaches, and pedagogical effectiveness of developing didactic games in preschool education organizations. Nowadays, the excessive academization of the educational process and the alienation from game technologies, which constitute the leading activity of preschool children, are analyzed as a pressing pedagogical contradiction. Within the framework of the study, traditional educational methods (frontal explanation and demonstration) were compared experimentally with the author's developed "Systemic Didactic Games Model," which integrates object-sensory, verbal-logical, and intellectual-board games.

Keywords: preschool education, didactic game, cognitive activity, sensory education, logical thinking.

Mavzuning dolzarbligi. Zamonaviy maktabgacha ta’lim tizimining asosiy talablaridan biri — ta’lim jarayonini akademik zo‘riqishlardan xoli qilib, bolaning yosh xususiyatlariga mos keluvchi o‘yin faoliyati orqali tashkil etishdir. Biroq amaliyotda ta’limning haddan tashqari "maktablashtirilishi" bolalarda darsdan bezish va psixofizik charchashni keltirib chiqarmoqda. Mazkur ziddiyatni hal etishda didaktik o‘yinlarni dars strukturasi ichiga tizimli shakllantirish metodikasini ishlab chiqish dolzarb hisoblanadi.

Tadqiqot metodlari. Tadqiqot 2026-yilda MTTning katta va tayyorlov guruhlarida (5-7 yosh) jami 50 nafar bola ishtirokida o‘tkazildi. Ular ikki guruhga ajratildi: nazorat guruhi (NG — 25 bola,

an’anaviy frontal ta’lim) va eksperimental guruh (EG — 25 bola, tizimli didaktik o‘yinlar modeli). Eksperimentda 3 ta asosiy usul bloki qo‘llanildi:

1. Predmetli-sensor o‘yinlar (taktil va vizual idrokni o‘stirish);
2. So‘zli-mantiqiy o‘yinlar (hech qanday vositasiz nutq va sabab-oqibat zanjirini qurish);
3. Intellektual-stol usti o‘yinlari (Dyenesh bloklari va konstruksiyalar).

Bolalarning rivojlanish darajasi J.Piaje va Veksler metodologiyasi asosida 6 oy davomida monitoring qilindi.

Tadqiqot natijalari. 6 oylik eksperiment yakunida eksperimental guruhda (EG) nazorat guruhiga (NG) nisbatan keskin ijobiy o‘sish aniqlandi. Rivojlanish mezonlari bo‘yicha yuqori ball olgan bolalar foizi quyidagicha taqsimlandi:

Mantiqiy fikrlash darajasi: EGda 76%, NGda 44% (o‘sish: +32%);

Lug‘at boyligi va nutq faolligi: EGda 84%, NGda 52% (o‘sish: +32%);

Jamoada ishlash ko‘nikmasi: EGda 80%, NGda 48% (o‘sish: +32%).

Xronometraj natijalariga ko‘ra, didaktik o‘yin muhitida bolalarning barqaror diqqati 25-30 daqiqa davomida saqlandi va darsdan charchash ko‘rsatkichlari an’anaviy metodga qaraganda 40% ga kamaydi.

Muhokama va Xulosa. Olingan natijalar didaktik o‘yinlarning to‘rt komponentli mexanizmi (maqsad, qoida, harakat, natija) to‘g‘ri muvozanatlashganda yuqori samara berishini ko‘rsatadi. Tarbiyachi o‘yinda buyruq beruvchi emas, balki yo‘naltiruvchi (fasilitator) rolini bajarganda bolalarda “xato qilishdan qo‘rqish” to‘sig‘i yo‘qoladi. Xulosa qilib aytganda, MTTlarda didaktik o‘yinlarni tizimli shakllantirish bolalarning kognitiv va ijtimoiy kompetensiyalarini o‘rtacha 32% ga oshiradi hamda ta’lim samaradorligini 1.5 barobarga tezlashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonuni. – T., 2019.
2. “Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo‘yiladigan Davlat talablari”. – T., 2018.
3. Elkonin D.B. Psixologiya igri. – M.: VLADOS, 1999
4. Vigotskiy L.S. Pedagogicheskaya psixologiya / Pod red. V.V. Davidova. – Moskva:Pedagogika-Press,1999.–536s.
5. Qodirova F.R., Qodirova Sh.M. Maktabgacha pedagogika. Darslik. – Toshkent: Tafakkur,2019.–412b.
6. 6Shodmonova Sh.S. Maktabgacha ta’lim pedagogikasi. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent:“Fanvatexnologiya”,2015.–230b.
7. Yusupova P. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 1993. – 264b.
8. Hoshimov K., Safo Ochil. Pedagogika tarixi. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: O‘qituvchi,1996.–320b.
9. Hasanova Sh.T. Maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual rivojlantirishda didaktik o‘yinlarning o‘rni // Maktabgacha ta’lim jurnali. – Toshkent, 2021. – №3. – B. 12-18.